

Bruselj, 30.8.2021
COM(2021) 494 final

POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

Povzetek letnih poročil o izvajanju za operativne programe, ki jih je Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim sofinanciral v letu 2019

Povzetek letnih poročil o izvajanju za operativne programe, ki jih je Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim sofinanciral v letu 2019

1. UVOD

Skład za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD) pomaga obravnavati najhujše oblike revščine v EU, kot so pomanjkanje hrane, revščina otrok in brezdomstvo. Za obdobje 2014–2020 je iz FEAD¹ na voljo skupni znesek v višini 3,8 milijarde EUR (tekoče cene). EU zagotavlja največ 85 % financiranja, ki ga države članice dopolnijo z lastnimi sredstvi. Skupna vrednost sklada tako znaša približno 4,5 milijarde EUR.

Države članice lahko sklad uporabljajo na dva načina:

- za operativni program za hrano in/ali osnovno materialno pomoč (OP I) in/ali
- za operativni program socialnega vključevanja (OP II).

Hrano in/ali osnovo materialno pomoč je treba dopolniti s spremljevalnimi ukrepi, kot so izobraževalne dejavnosti za spodbujanje zdrave prehrane in svetovanje o pripravi in shranjevanju hrane, psihološka in terapevtska podpora, programi za pridobivanje znanj in spretnosti, svetovanje o upravljanju družinskega proračuna, družabne in pristočasne dejavnosti in zagotavljanje pravnih storitev.

V skladu z njegovo pravno podlago² ta povzetek temelji na nacionalnih poročilih o izvajanju za leto 2019, ki jih je Komisija prejela od držav članic³. Posledično v tem poročilu niso upoštevane nove določbe, ki sta jih sozakonodajalca sprejela v letu 2020 kot odziv na pandemijo COVID-19.

Vendar poročilo tako kot v preteklih letih vključuje informacije o razvoju dogodkov in finančne informacije za obdobje po letu 2019, če so na voljo, predvsem o pobudah Komisije po izbruhu pandemije in drugih pobudah ter o naslednjem večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027.

V letu poročanja, tj. pred pandemijo COVID-19, se je delež ljudi, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, sedmo leto zapored zmanjšal, in sicer z 21,9 % v letu 2018 na 21,4 % v letu 2019. Delež tistih, ki se spopadajo z resno materialno prikrajšanostjo, se je med letoma 2018 in 2019 zmanjšal s 5,9 % na 5,4 %. V smislu števila prebivalstva to pomeni 27,3 milijona ljudi, kar je 2,4 milijona manj kot v prejšnjem letu.

Vendar revščina in socialna izključenost še naprej ogrožata 107 milijonov ljudi. EU ni dosegla svojega cilja za leto 2020, tj. zmanjšanja števila oseb, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, za vsaj 20 milijonov; do konca leta 2019 se je to število zmanjšalo za samo 10 milijonov. Tveganje revščine ali socialne izključenosti je precej večje pri otrocih, zlasti otrocih nizko usposobljenih staršev, in pri invalidih. Revščina ali socialna izključenost je leta 2019 ogrožala skupaj 23,1 % otrok (starih 16 let ali manj). Delež tistih, ki se soočajo z

¹ Uredba (EU) št. 223/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o Skladu za evropsko pomoč najbolj ogroženim (UL L 72, 12.3.2014, str. 1). Uredba je bila spremenjena avgusta 2018 z revizijo finančne uredbe: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:02014R0223-20180802>.

² Člen 13(9) Uredbe (EU) št. 223/2014.

³ Poročilo o izvajanju je predložilo vseh 27 držav članic. Časovni zamik pri splošnem zbirnem poročanju se je pojavil, ker so bila vsa poročila o izvajanju, ki so jih predložile države članice, ob izjemnih okoliščinah zaradi pandemije predložena šele konec septembra 2020 namesto konec junija 2020.

resno stanovanjsko prikrajšanostjo⁴, kar je ena najmočnejših oblik revščine, je leta 2019 znašal 3,8 %, kar je le za 0,2 % manj kot v letu 2018. Ti statistični podatki skupaj kažejo, da so se razmere glede revščine v EU na splošno do leta 2019 izboljševale.

Vendar obstaja vse večja zaskrbljenost, da se bo revščina močno povečala, saj se bodo v nasprotju s trendi, opaženimi do leta 2019, razmere zaradi pandemije COVID-19 zelo verjetno poslabšale. Zaradi pandemije so se verjetno povečali število družin, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, pa tudi splošneje družbene neenakosti na področjih izobraževanja in duševnega zdravja⁵. Zato je še naprej treba zagotavljati podporo najbolj prikrajšanim skupinam v družbi.

2. PRIHODNJI RAZVOJ V EU

Zaradi pandemije COVID-19 sta bili sprejeti dve naložbeni pobudi v odziv na koronavirus (CRII). Druga od teh naložbenih pobud (CRII+)⁶, ki je bila sprejeta aprila 2020, zagotavlja izredno prožnost pri uporabi evropskih strukturnih in investicijskih skladov. Poleg tega so bili v okviru pobude uvedeni specifični podporni ukrepi za pomoč najbolj ogroženim s spremembo pravil za delovanje programa FEAD, s katerimi se organom upravljanja, partnerskim organizacijam in drugim deležnikom omogoča hitro odzivanje na nove izzive. Zdaj je na primer mogoče zagotoviti pomoč v hrani in osnovno materialno pomoč z uporabo kuponov ter priskrbeti osebno zaščitno opremo ter tako zmanjšati tveganje za okužbo za tiste, ki zagotavljajo pomoč. Poleg tega je bilo v okviru pobude uvedeno tudi 100-odstotno sofinanciranje za obračunsko leto 2020–2021. Do konca aprila 2021 je bilo v okviru izvajanja pobud CRII in CRII+ predloženih 12 predlogov za spremembo programa FEAD v 9 državah članicah (Avstrija, Španija, Francija, Hrvaška, Madžarska, Luksemburg, Italija, Portugalska in Romunija): osem sprememb se je nanašalo na koriščenje 100-odstotne stopnje sofinanciranja, štiri spremembe pa na uvedbo izrednih ukrepov za odziv na pandemijo COVID-19.

Poleg tega je decembra 2020 začel veljati sveženj za pomoč pri okrevanju za kohezijo in območja Evrope (REACT-EU)⁷ v okviru instrumenta za okrevanje „Next Generation EU“. REACT-EU zagotavlja dodatna sredstva za sedanje programe kohezijske politike, obenem pa omogoča državam članicam, da vložijo dodatna sredstva v program FEAD. Za zagotovitev hitre uresničitve bodo države članice prejele znatno predhodno financiranje (11 %), da bodo lahko nemudoma uporabile dodatna sredstva, ponovno pa jim ne bo treba prispevati nacionalnega sofinanciranja.

Za večletni finančni okvir 2021–2027 je bil sklad FEAD vključen v Evropski socialni sklad plus (ESS+), da bi se izboljšale sinergije med skladoma. Da bi se povečala podpora socialnemu vključevanju, se z uredbo o skladu ESS+⁸ zahteva, da se vsaj 25 % sredstev iz sklopa ESS+ v okviru deljenega upravljanja dodeli spodbujanju socialnega vključevanja (v primerjavi z 20 % v okviru ESS za obdobje 2014–2020), dodatni najmanj 3 % na državo

⁴ Stopnja hude stanovanjske prikrajšanosti je opredeljena kot odstotek populacije, ki živi v prenaseljenih stanovanjih in hkrati izkazuje vsaj eno od naslednjih značilnosti stanovanjske prikrajšanosti: puščajoča streha, odsotnost kadi/prhe in notranjega stranišča ali pomanjkanje svetlobe.

⁵ „Growing up in lockdown: Europe’s children in the age of COVID-19“ (Odraščanje med splošno karanteno: evropski otroci v obdobju COVID-19) (<https://www.eurochild.org/resource/growing-up-in-lockdown-europes-children-in-the-age-of-covid-19/>).

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/qanda_20_574.

⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/QANDA_20_948.

⁸ Uredba (EU) 2021/1057 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1296/2013.

članico pa se dodelijo za obravnavanje materialne prikrajšanosti, kar je trenutni ključni cilj sklada FEAD.

Svet je na podlagi predloga Komisije sprejel priporočilo o vzpostavitvi „evropskega jamstva za otroke“. Ta pobuda je konkreten rezultat akcijskega načrta za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic ter uresničuje načelo 11 stebra, ki določa, da imajo otroci pravico do cenovno dostopne in kakovostne predšolske vzgoje in varstva ter varstva pred revščino. V tem priporočilu so države članice pozvane, naj zagotovijo, da imajo pomoči potrebni otroci (tj. osebe, mlajše od 18 let, ki živijo v gospodinjstvih, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost) brezplačen in učinkovit dostop do številnih ključnih storitev, vključno z vsaj enim zdravim obrokom vsak šolski dan, ter učinkovit dostop do zdrave prehrane na splošno. Priporočilo spodbuja države članice, naj:

- podpirajo dostop do zdravih obrokov tudi izven šolskih dni, vključno s pomočjo v naravi ali finančno podporo;
- zagotovijo, da prehranski standardi v ustanovah za predšolsko vzgojo in varstvo ter izobraževalnih ustanovah upoštevajo posebne prehranske potrebe;
- omejijo oglaševanje in dostopnost hrane z visoko vsebnostjo maščob, soli in sladkorja v ustanovah za predšolsko vzgojo in varstvo ter izobraževalnih ustanovah ter
- otrokom in družinam zagotovijo ustrezne informacije o zdravi prehrani otrok.

3. USKLAJEVANJE SKLADA FEAD NA RAVNI EU

Strokovna skupina FEAD je še naprej glavni forum, v okviru katerega si lahko organi upravljanja izmenjujejo informacije o izvajanju sklada. Strokovna skupina se je v letu 2019 sestala dvakrat, v letu 2020 pa štirikrat, da bi razpravljala o vidikih izvajanja programa FEAD, zlasti o spremljevalnih ukrepih, donacijah hrane, revizijah, usklajevanju z drugimi skladi EU, poenostavljenih možnostih obračunavanja stroškov in e-kuponih. V letu 2020 je bilo na dnevni red sestankov vključeno tudi odzivanje na krizo v zvezi s pandemijo COVID-19, vključno z ustreznimi spremembami uredbe o FEAD. Oktobra in decembra 2020 se je strokovna skupina FEAD sestala skupaj s tehnično delovno skupino ESS.

V zvezi z odnosi z deležniki je Komisija med letom 2016 in koncem leta 2019 organizirala 18 sestankov mreže FEAD. Na vsakem sestanku so lahko udeleženci predstavili študije primerov ter si izmenjali informacije o izzivih in rešitvah v zvezi s posameznimi vidiki izvajanja FEAD, na primer ciljno usmerjenimi ukrepi za doseganje najbolj ogroženih, kot so otroci, brezdomci in starejši. Sestanek leta 2019 je bil osredotočen na spremljanje in ocenjevanje sklada, pri čemer so bila poudarjena precejšnja prizadevanja organov upravljanja in partnerskih organizacij. Dejavnosti mreženja FEAD so se v letih 2020 in 2021 nadaljevale s prvo letno konferenco skupnosti FEAD (oktobra 2020), ki je bila priložnost za pregled dosežkov FEAD in razpravo o prihodnjih izzivih. Februarja 2021 je potekal tematski seminar z razpravo o novih upravičencih ukrepov, financiranih s skladom FEAD, in novih praksah, uvedenih med krizo zaradi COVID-19. Komisija je v skladu z Uredbo v letih 2018 in 2019 organizirala tudi letna sestanka na ravni EU, ki so ju usmerjali

⁹ Priporočilo Sveta (EU) 2021/1004 z dne 14. junija 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke.

predstavniki partnerskih organizacij. Ta sestanka sta bila osredotočena na prehod na novo fazo krepitve zmogljivosti.

4. NAPREDEK PRI IZVAJANJU OPERATIVNIH PROGRAMOV¹⁰

4.1 Finančno izvajanje

Finančno izvajanje programov FEAD v letu 2019 je skladno s pričakovanim trendom. Skupni upravičeni javni odhodki, predvideni v okviru programa FEAD, ki so se stalno povečevali, in sicer s 569,5 milijona EUR v letu 2016 na 633,3 milijona EUR v letu 2017 in 762,2 milijona EUR v letu 2018, so se v letu 2019 zmanjšali na 608 milijonov EUR. To zmanjšanje je skladno z znatnim deležem proračuna FEAD, ki je že bil predviden v preteklih letih.

Ob koncu leta 2019 so kumulativna predvidena sredstva (za obdobje 2014–2019) znašala skoraj 3 340 milijonov EUR oziroma 74 % skupnih sredstev programov (ki vključujejo financiranje EU in nacionalno sofinanciranje). Plačila upravičencem so se v letu 2019 nekoliko zmanjšala (478,5 milijona EUR) v primerjavi z letom 2018 (501,2 milijona EUR), vendar so ostala znatno večja od tistih v preteklih letih (412,8 milijona EUR v letu 2017 in 435,2 milijona EUR v letu 2016). Podrobna finančna razčlenitev po kazalnikih in državah članicah je predstavljena v preglednici I v Prilogi¹¹.

Zahtevki za plačilo, ki so jih države članice leta 2019 predložile Komisiji, so se nanašali na upravičeno javno porabo v višini 663,9 milijona EUR. To je bilo znatno več kot v preteklih letih (346,4 milijona EUR leta 2018, 478,2 milijona leta 2017 in 353,4 milijona EUR leta 2016), deloma zaradi prožnosti, ki jo imajo države članice pri predložitvi svojih zahtevkov za plačilo. Skupno so zahtevki za plačilo, predloženi Komisiji za obdobje 2014–2019, znašali 1 888,3 milijona EUR.

Komisija je do 31. decembra 2019 povrnila skupno 1,5 milijarde EUR v obliki vmesnih plačil (2,0 milijarde EUR do konca leta 2020, kar predstavlja 52 % skupnih dodeljenih sredstev za obdobje 2014–2020). Na splošno je finančno izvajanje FEAD skladno z načrti in ustreza napredku programa na terenu (glej naslednji oddelek). Poleg tega je bilo do zdaj bilo izvedenih zelo malo samodejnih sprostitev obveznosti¹².

4.2 Izvajanje na terenu

Doseg FEAD in profil končnih prejemnikov

Podpora FEAD se je leta 2019 nadaljevala v 26 državah članicah, temeljila pa je na napredku, doseženem v preteklih letih¹³. Večina držav članic (22 od 26) je razdeljevala hrano in/ali osnovno materialno pomoč ter izvajala spremljevalne ukrepe (OP I – glej

¹⁰ Podatki prikazujejo položaj za programsko obdobje 2014–2020, ki se je izvajalo do 31. decembra 2019, kot so bili do 21. oktobra 2020 sporočeni v letnih poročilih o izvajanju.

¹¹ Več držav članic je posodobilo nekatere vrednosti skupnih kazalnikov vložka za leta 2015, 2016, 2017 in 2018. Zato se lahko vrednosti, sporočene v tem oddelku, razlikujejo od vrednosti, objavljenih v preteklih letih.

¹² S samodejnimi sprostitevami obveznosti se je soočilo samo Združeno kraljestvo, saj se je odločilo, da ne bo izvajalo programa FEAD. 20. januarja 2020 je pisno obvestilo Komisijo, da se umika iz operativnega programa za hrano in/ali osnovno materialno pomoč za podporo v okviru programa FEAD za obdobje od 1. januarja 2014 do 31. decembra 2020.

¹³ Romunija leta 2019 ni zagotavljala pomoči zaradi zamud pri ponovnem načrtovanju svojega operativnega programa po institucionalnih spremembah, ki so jih še poslabšale težave pri javnem naročanju.

preglednico 1), pri čemer je Italija sploh prvič v sistem spremljanja sporočila podatke o osnovni materialni pomoči¹⁴. Štiri države članice so nadaljevale programe socialnega vključevanja (OP II – glej preglednico 1).

Tabela 1. Vrste pomoči, zagotovljene leta 2019

OP	Vrsta pomoči	Država članica
OP I	Hrana	BE, BG, EE, ES, FI, FR, MT, PL, PT, SI (10)
	Osnovna materialna pomoč	AT (1)
	Oboje	CY, CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, SK (11)
OP II	Socialno vključevanje	DE, DK, NL, SE (4)

Vir: SFC2014.

Leta 2019 je pomoč v hrani v okviru FEAD po ocenah prejelo 12,2 milijona ljudi, več kot 800 000 ljudi je prejelo materialno pomoč, približno 30 000 pa podporo pri socialnem vključevanju. Po konservativni oceni je podpora FEAD koristila skupno več kot 12,5 milijona ljudem¹⁵. Največja povečanja pri končnih prejemnikih so bila ugotovljena v Franciji (450 132 več kot leta 2018), na Hrvaškem (132 675 več), v Latviji (58 904 več), na Irskem (42 713 več) in Finskem (34 229 več). Po drugi strani je 17 držav članic zabeležilo manjše število končnih prejemnikov, zlasti Italija (594 297 manj kot leta 2018)¹⁶, Grčija (70 961)¹⁷ ter Češka, Bolgarija, Poljska in Slovaška. Romunija pa se še naprej srečuje s težavami pri izvajanju (glej v nadaljevanju).

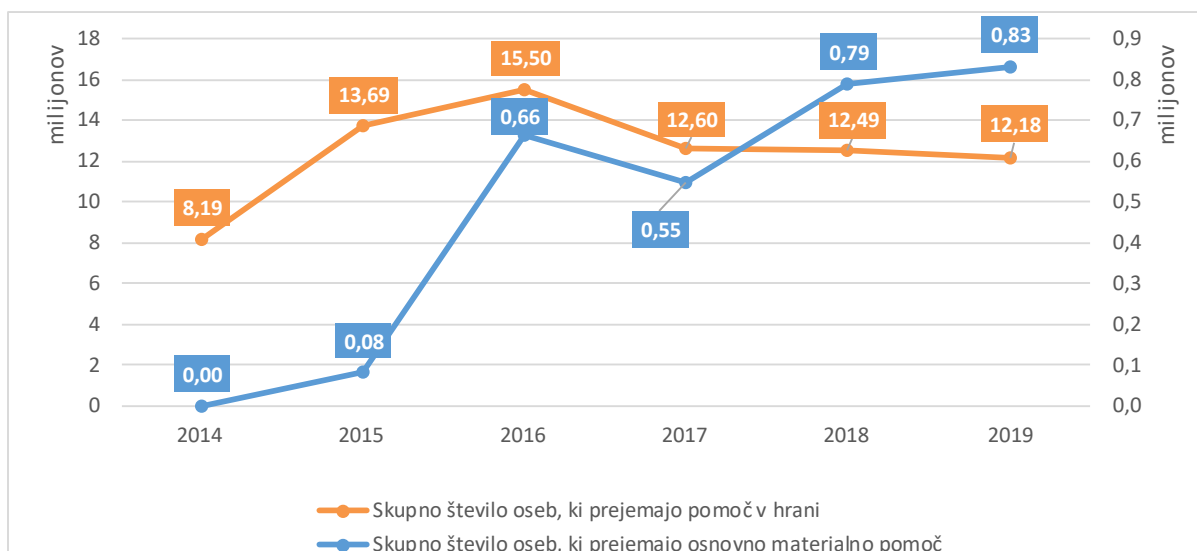
Slika 1. *Število ljudi, ki prejemajo pomoč v hrani in/ali osnovno materialno pomoč (v milijonih)*

¹⁴ Italija je leta 2018 začela razdeljevati osnovno materialno pomoč v okviru ukrepa 4, vendar ni vnesla podatkov v sistem spremljanja.

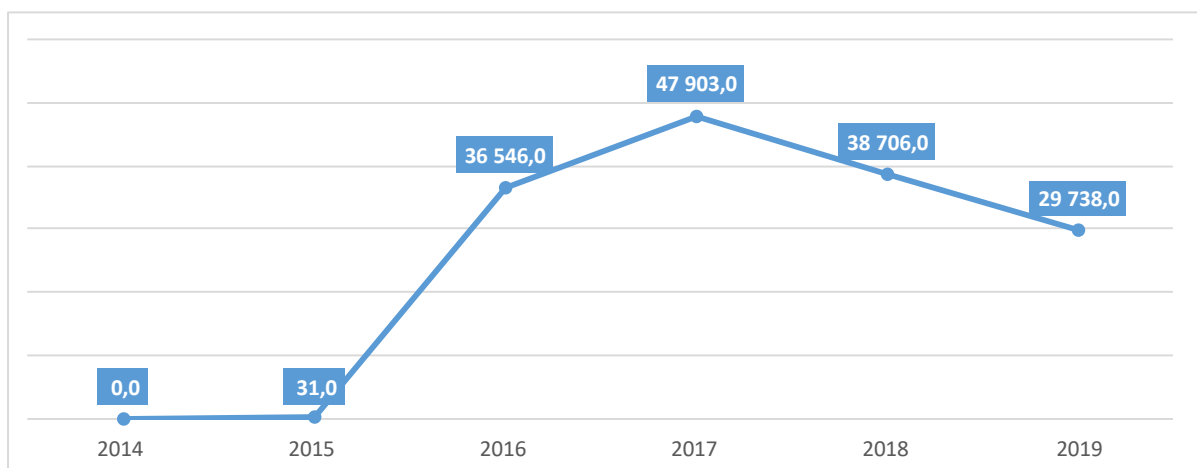
¹⁵ V primeru operativnih programov, pri katerih se pomoč v hrani in osnovna materialna pomoč zagotavljata istim ljudem, je bilo očitno prekrivanje na podlagi podatkov iz letnih poročil o izvajanju odšteto zaradi sporočanja združenih podatkov.

¹⁶ Glede na letno poročilo Italije o izvajanju je upad števila končnih prejemnikov v tej državi mogoče pripisati izvajanju reforme v zvezi z zajamčenim minimalnim dohodkom („Reddito di Cittadinanza“) ter večji kakovosti pošiljanja podatkov zaradi razvoja IKT.

¹⁷ Pri primerjavi podatkov s številkami iz preteklih let je treba biti previden zaradi sprememb v sistemu spremljanja FEAD, kot so bile sporočene v letnem poročilu o izvajanju.

Slika 2. Skupno število ljudi, ki prejemajo podporo pri socialnem vključevanju

Vir: SFC2014.

Splošni profil končnih prejemnikov podpore FEAD se na splošno ni spremenil. Tako kot v preteklih letih so ženske predstavljale nekaj manj kot polovico vseh prejemnikov pomoči (49 %). Več kot 30 % razpoložljive podpore so prejeli otroci, sledili pa so migranti, osebe tujega rodu ali pripadniki manjšin (10 %) in brezdomci (7 %). Leta 2019 je bilo 8 % končnih prejemnikov FEAD oseb, starih 65 let ali več, nekaj manj kot 5 % pa invalidov. Ti podatki so ocene partnerskih organizacij in jih je treba obravnavati previdno.

Otroci predstavljajo približno 30 % oseb, ki so leta 2019 prejele hrano, osnovno materialno pomoč ali pomoč pri socialnem vključevanju. Ta delež se je v primerjavi s preteklimi leti nekoliko povečal. V več državah članicah, zlasti na Cipru, Češkem, Hrvaškem, Madžarskem in Malti, so največji delež pomoči v hrani prejeli otroci, ki so predstavljali 42–92 % vseh končnih prejemnikov. Podobno so na Cipru, Irskem, Madžarskem in v Avstriji otroci predstavljali velik delež končnih prejemnikov osnovne materialne pomoči, tj. 86–100 %. Programi v teh državah vključujejo specifično podporo otrokom.

Okvir 1. Nacionalni primeri ukrepov za doseganje otrok

Leta 2019 je večina držav članic, ki je podporo usmerila na otroke, še naprej izvajala dejavnosti, ki so se že začele v letu 2018.

Češka: Češka zagotavlja subvencionirane obroke prikrajšanim otrokom v šolah. Šteje se, da visokokakovostna priprava in oskrba s hrano za otroke v predšolski vzgoji in osnovni šoli spodbujata boljše obiskovanje šole. Število šol, ki sodelujejo v takih shemah, se stalno povečuje. Kar zadeva materialno pomoč, dobrine, razdeljene na Češkem, vključujejo pet vrst začetne formule za dojenčke, nadaljevalno mleko za različne starostne skupine in otroško hrano.

Ciper: otroci predstavljajo največji delež končnih prejemnikov hrane (92 %) in materialne pomoči (100 %). Ogroženi otroci v šolah prejemajo brezplačne obroke, pripravljene v šolskih jedilnicah. V okviru materialne pomoči novi starši iz ranljivih skupin prejmejo paket z osnovnimi potrebščinami za nego dojenčka.

Hrvaška: v okviru šolskega programa se pomoč zagotavlja otrokom, ki živijo v revščini ali jim grozi revščina. Ti otroci prejemajo šolske obroke, šolske torbe in druge šolske potrebščine.

Nemčija: Nemčija namenja svojo podporo otrokom migrantov EU v predšolski dobi (do 7. leta starosti) in jim ponuja predšolsko vzgojo in varstvo. Nemčija podpira tudi njihove starše z zagotavljanjem podpore staršem.

Madžarska: otroci predstavljajo velik delež končnih prejemnikov. Otroci iz revnih družin prejemajo podporo v obliki paketov hrane in osnovne materialne pomoči. Tudi pomoč v hrani, zagotovljena revnim nosečnicam, lahko pomaga preprečiti, da bi bili njihovi novorojeni otroci podvrženi materialni prikrajšanosti.

Irska: otroci iz družin, ki uporabljajo banke hrane, prav tako prejemajo pomoč v okviru teh shem. Začetni kompleti (ki vključujejo komplete za dojenčke), ki jih ob vselitvi v nov dom prejmejo begunske družine, koristijo tudi otrokom. Poleg tega so leta 2019 otroci prosilcev za mednarodno zaščito, ki živijo v nastanitvah, ki jih je zagotovila država, prejeli šolske komplete.

Avstrija: pomoč v obliki šolskih torb in drugih šolskih potrebščin je neposredno ciljno usmerjena v otroke šoloobvezne starosti, katerih starši prejemajo minimalni dohodek.

Grčija: otroci so deležni razdeljevanja pomoči v hrani, prejemajo pa tudi posebno materialno pomoč, med drugim šolske torbe in pisalni material. Otroci so deležni posebnih spremljevalnih ukrepov, kot so otrokom prilagojena psihosocialna podpora, krepitev njihove vloge in storitve socialnega vključevanja, socialno mentorstvo ter kulturne in ustvarjalne dejavnosti.

Latvija: otroci prejemajo posebno pomoč. To vključuje (i) pakete hrane za dojenčke in majhne otroke, ki so razdeljeni v tri vrste paketov glede na starost: 7–12 mesecev, 13–18 mesecev in 19–24 mesecev; (ii) komplete higienskih izdelkov za dojenčke in majhne otroke v starosti od 0 do 24 mesecev – štiri vrste paketov: 0–6 mesecev, 7–12 mesecev, 13–18 mesecev in 19–24 mesecev; (iii) individualne učne pripomočke za otroke, stare od 5 do 10 let in (iv) individualne učne pripomočke za otroke, stare od 11 do 16 let. Za preprečitev diskriminacije Latvija posebej zagotavlja, da šolske potrebščine (kot so šolske torbe) ne vključujejo barv, oblik in risb, ki spodbujajo stereotipne predstave o deklicah in dečkih.

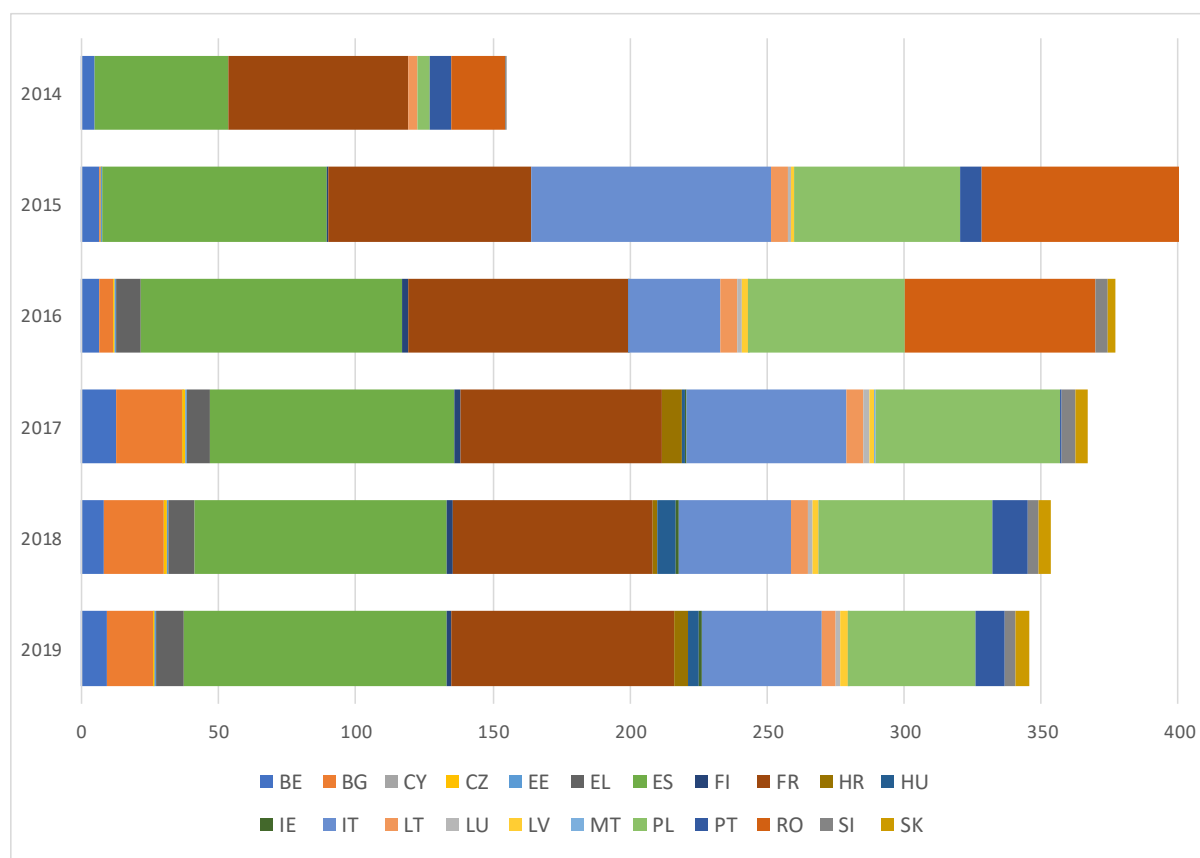
Približno 10 % končnih prejemnikov je bilo migrantov, oseb tujega rodu ali pripadnikov manjšin. Vendar je ta delež lahko podcenjen, saj se informacije o migrantih, ki prejemajo podporo, ne sporočajo vselej zaradi varstva podatkov (Grčija, Francija in Slovaška). Migranti so na splošno največja skupina, sledijo pa jim begunci in prosilci za azil.

Po ocenah so brezdomci predstavljali 7 % končnih prejemnikov FEAD, pri čemer je ta delež v letih 2018 in 2019 ostajal stabilen. Vendar je število brezdomcev še posebno težko oceniti, saj niso evidentirani in pogosto nenaklonjeni temu, da bi navedli osebne podatke. Na Češkem, Irskem in v Franciji je bilo med končnimi prejemniki, ki so prejeli pomoč v hrani, več kot 13 % brezdomcev. V Italiji je delež brezdomcev, ki so prejeli pomoč, v primerjavi z letoma 2018 in 2017 še naprej padal.

OP I – pomoč v hrani

V letu 2019 je pomoč v hrani v primerjavi s preteklim letom na splošno ostala nespremenjena, čeprav je mogoče od leta 2016 opaziti trend rahlega upadanja. V približno polovici od 21 držav članic, ki izvajajo OP I, se je kakovost razdeljene hrane povečala ali je ostala nespremenjena. Na splošno je bilo v letu 2019 razdeljene nekoliko manj hrane kot v letu 2018, pri čemer so bila povečanja, zlasti v Španiji, Franciji in Italiji, izravnana z zmanjšanja na Poljskem in v Bolgariji¹⁸.

Slika 3. Pomoč v hrani, zagotovljena v obdobju 2014–2019 (v tisoč tonah), po državah članicah

Vir: SFC2014.

Več kot polovico (55 %) pomoči v hrani so sestavljali mlečni proizvodi ter moka, kruh, krompir in drugi škrobni proizvodi. Delež mlečnih proizvodov je bil še posebno velik v Franciji in Španiji. Delež moke, kruha, krompirja in drugih škrobnih proizvodov je bil velik na Finskem, v Italiji, Latviji in na Slovaškem (50 % in več). Količina razdeljenega sadja in

¹⁸ Glede na velikost njihovih programov je teh pet držav članic (Španija, Francija, Poljska, Italija in Bolgarija) obsegalo 82 % celotne količine hrane, zagotovljene leta 2019, zato vse spremembe v njihovem razdeljevanju znatno vplivajo na skupni trend. Vendar je njihova ocenjena količina hrane, razdeljena glede na končnega prejemnika, skladna s količino v drugih državah članicah.

zelenjave (skupni kazalnik učinka 4 – glej Prilogo) ter razdeljenega mesa, jajc, rib in morskih sadežev (skupni kazalnik učinka 5 – glej Prilogo) se je v obdobju 2017–2019 še naprej povečevala in sicer do 17,5 % oziroma 8,5 % v letu 2019. Količina maščob in olj je med državami članicami različna, v povprečju pa znaša 5 %. Delež pripravljene hrane¹⁹ je razmeroma velik na Irskem (25 %), sicer pa je po vsej EU razumno majhen in se zmanjšuje ter znaša približno 9 %, zlasti zaradi znatnega upada na Madžarskem (s približno 36 % v letu 2018 na približno 18 % v letu 2019). Stroški razdeljene hrane na osebo se med posameznimi državami članicami in iz leta v leto precej razlikujejo. To je večinoma posledica količine in vrste proizvodov, ki se razdeljujejo (npr. velik delež sveže hrane), ter intenzivnosti podpore.

Vseh 21 držav članic, ki razdeljujejo hrano – razen Cipra – je hrano razdeljevalo v obliki standardiziranih paketov hrane. Štirinajst držav članic je zagotavljalo tudi obroke: Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Grčija, Španija, Finska, Hrvaška, Madžarska, Irska, Italija, Latvija, Poljska in Slovaška. Nekatere med njimi so zagotavljale tudi pripravljene obroke otrokom v šolah (Ciper, Češka, Grčija in Hrvaška) ali brezdomcem (Madžarska, Irska, Italija, Latvija, Poljska in Slovaška). Estonske banke hrane še naprej tesno sodelujejo z lokalnimi organi in občinami, da bi čim bolj dosegle ljudi na domu. Zaradi dobre komunikacije med partnerji je bilo tako kot leta 2018 v ciljnem obdobju razdeljenih 95 % vseh paketov pomoči v hrani. Tako kot v preteklih letih je FEAD v celoti financiral zagotavljanje hrane s strani partnerskih organizacij v Bolgariji, na Cipru, Madžarskem in v Španiji, v letu 2019 pa to velja tudi za Grčijo.

OPI – osnovna materialna pomoč

Količina osnovne materialne pomoči se je precej povečala. Leta 2019 so države članice razdelile osnovno materialno pomoč v vrednosti 19,2 milijona EUR, kar je za 42 % več kot leta 2018, ko se je vrednost v primerjavi z letom 2017 že zvišala za 44 %. V nasprotju z letom 2018 pa razlogi za povečanje niso predvsem v dejstvu, da je še več držav članic začelo zagotavljati osnovno materialno pomoč²⁰, temveč v vesplošnem naraščajočem trendu zagotavljanja materialne pomoči. Povečanja so bila zlasti izrazita v Avstriji, Grčiji, na Hrvaškem in v Latviji. Sedem držav članic je še naprej razdeljevalo osnovno materialno pomoč tako kot v prejšnjem letu (Ciper, Češka, Madžarska, Irska, Litva, Luksemburg in Slovaška). Italija je začela poročati o osnovni materialni pomoči po začetku operacij v letu 2018, s katerimi je začela brezdomcem zagotavljati osnovne dobrine. Večina dobrin je bila razdeljena v štirih državah članicah: v Avstriji in Grčiji ter na Hrvaškem in Madžarskem (glej sliko 4). Brezdomci so bili v Italiji posebej deležni ukrepov pomoči pri pridobivanju stanovanj, pomoč pa so prejeli tudi na Češkem, v Grčiji, na Hrvaškem in Slovaškem, kjer so jim bili zagotovljeni izdelki za osebno nego in druge potrebščine. Na Češkem, Hrvaškem in v Italiji so prejeli tudi pripomočke za kuhanje (osebe, ki so jim bila priskrbljena stanovanja ali pa so živele v negotovih nastanitvah) in oblačila, na Češkem, v Grčiji, na Hrvaškem in v Italiji pa so prejeli spalne vreče/odeje.

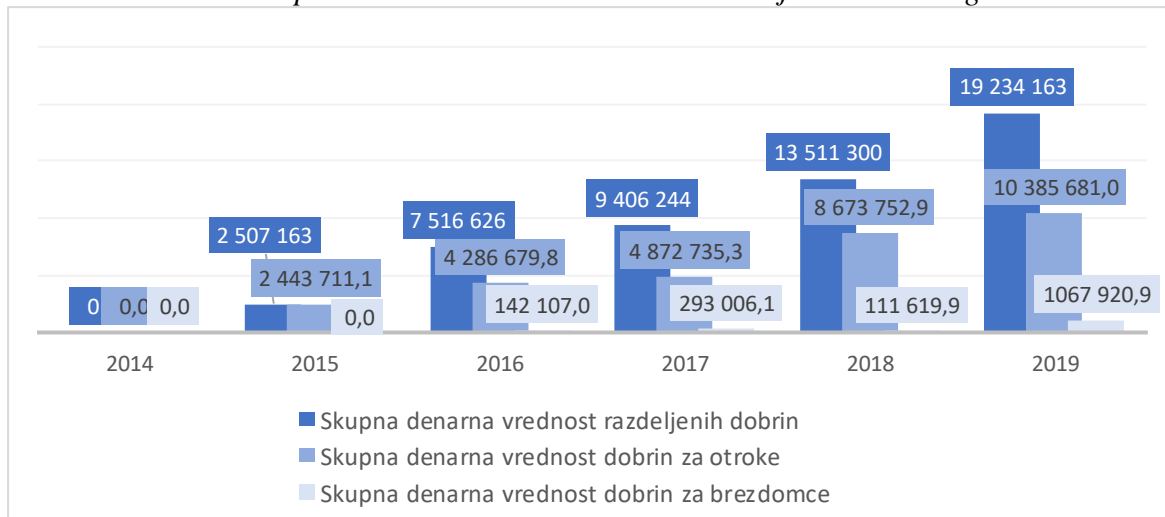
Glavne dobrine v okviru osnovne materialne pomoči, ki se razdeljuje prek programa FEAD, so še naprej bile šolske potrebščine in izdelki za osebno nego za družine z otroki. Leta 2019 so družine z otroki med drugim prejele pisalne in šolske potrebščine (Avstrija, Grčija, Hrvaška, Madžarska, Irska in Latvija), šolske torbe (Avstrija, Grčija, Hrvaška in

¹⁹ Pripravljena hrana vključuje pripravljene suhe proizvode, hrano z dolgim rokom uporabnosti, pripravljene mešanice in prigrizke.

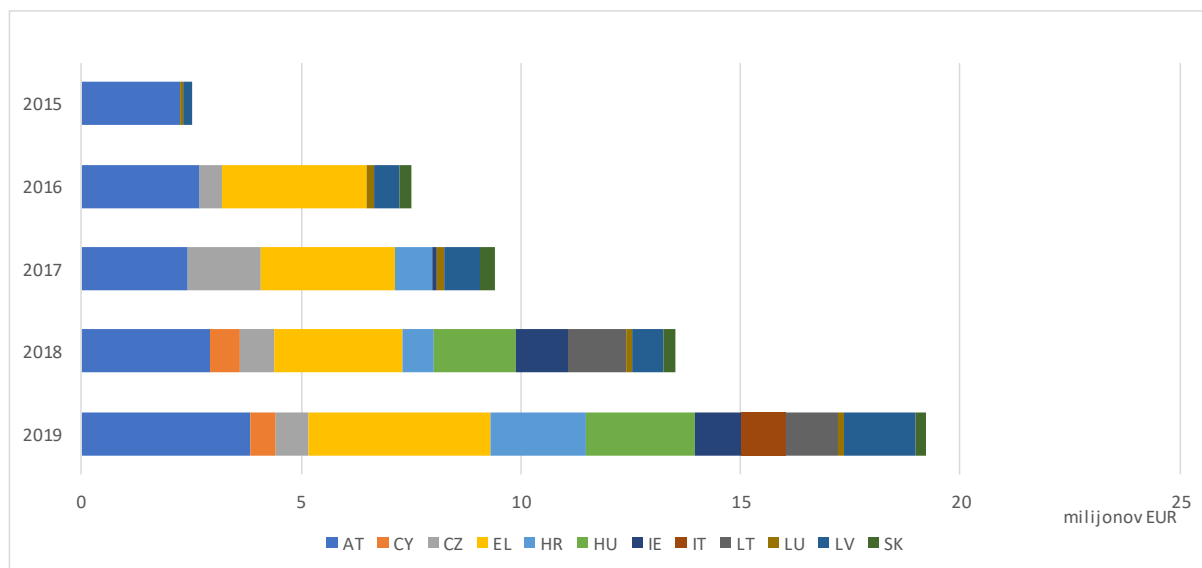
²⁰ Italija je začela zagotavljati osnovno materialno pomoč v letu 2018, v letu 2019 pa je začela meriti to podporo. Vendar ta predstavlja le približno 15 % skupnega povečanja materialne pomoči.

Latvija), pakete za nego dojenčkov (Ciper, Grčija, Hrvaška, Madžarska in Irska), športno opremo (Grčija in Hrvaška) in oblačila (Grčija, Hrvaška in Italija). V Grčiji, na Madžarskem, v Luksemburgu, Latviji in na Slovaškem so se razdeljevali tudi izdelki, kot so detergent za perilo, kreme in milo za dojenčke in malčke, vlažne krpice in plenice.

Slika 4. *Skupna denarna vrednost dobrin v obdobju 2014–2019 glede na vrsto*

Slika 5. *Skupna denarna vrednost dobrin v obdobju 2014–2019 po državah članicah*

Vir: SFC2014.

OP I – spremljevalni ukrepi

V skladu z uredbo o FEAD so države članice, ki so v letu 2019 izvajale programe OP I, zagotovile tudi spremljevalne ukrepe. Večina držav članic je še naprej ponujala številne spremljevalne ukrepe. Na primer:

- Avstrija je v vsak šolski začetni paket vključila brošuro, ki zajema več tem, med njimi informacije o drugih storitvah, kot so usposabljanje na finančnem področju, razdeljevanje pomoči v hrani in oblačil ter priročni nasveti o šoli za otroke;
- Estonija je razdeljevala novo izdajo revije „Pomoč“, ki vsebuje kontaktne podatke koristnih organizacij ter recepte za hrano, vključeno v pakete, in

- Poljska je dodatno razširila svojo ponudbo spremljevalnih ukrepov, vključno z dejavnostmi, kot so fizioterapija in vaje za ljudi s prekomerno telesno težo za preprečitev bolezni hrbtenice.

Med ostalimi ukrepi pa so bili:

- obsežen projekt družbenega in poklicnega vključevanja, ki temelji na različnih „magasins citoyens“ (državlanske trgovine), ki so jih ustanovili CPAS (javni centri za socialne ukrepe),²¹ nahajajo pa se v središču mesta La Louvière in ponujajo številne storitve (npr. trgovine z rabljenimi oblačili in podpora iskalcem zaposlitve) (Belgija);
- služba za pedagoško psihologijo, ki pomaga vključevati in podpirati otroke s senzoričnimi ali intelektualnimi okvarami ali resnimi učnimi težavami s programi, kot so „programi opismenjevanja v srednjih šolah“ (Ciper), in
- „solidarnost v regiji Drama²²“, socialno partnerstvo za pomoč starejšim (Grčija).

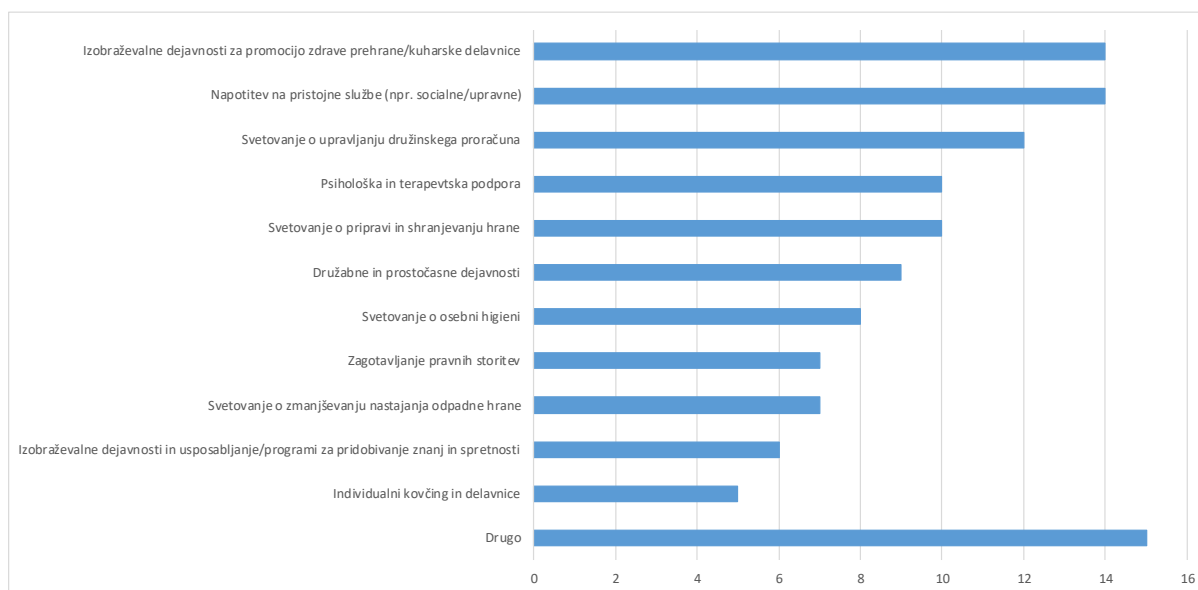
Večina držav članic je izvajala kombinacijo spremljevalnih ukrepov, le nekaj pa se jih je odločilo, da se bodo osredotočile na le eno ali dve dejavnosti. Med spremljevalnimi ukrepi, izvedenimi v letu 2019 (glej sliko 6), so bili:

- svetovanje o pripravi in shranjevanju hrane (Bolgarija, Češka, Estonija, Finska, Francija, Hrvaška, Litva, Latvija, Poljska, Portugalska in Slovaška);
- izobraževalne dejavnosti za promocijo zdrave prehrane, npr. kuharske delavnice (Belgija, Bolgarija, Češka, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Italija, Litva, Luksemburg, Latvija, Poljska in Slovaška);
- svetovanje o zmanjševanju nastajanja odpadne hrane (Belgija, Bolgarija, Hrvaška, Luksemburg, Latvija, Poljska in Portugalska);
- svetovanje o osebni higieni (Belgija, Bolgarija, Češka, Hrvaška, Madžarska, Latvija, Poljska in Slovaška);
- napotitev na pristojne službe (npr. socialne/upravne) (Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka, Estonija, Španija, Finska, Francija, Hrvaška, Irska, Italija, Luksemburg, Latvija in Slovaška);
- individualni kovčing in delavnice (Češka, Grčija, Hrvaška, Malta in Slovenija);
- psihološka in terapevtska podpora (Ciper, Češka, Grčija, Francija, Hrvaška, Madžarska, Italija, Litva, Poljska, Slovenija in Slovaška);
- nasveti o upravljanju družinskega proračuna (Belgija, Bolgarija, Češka, Estonija, Grčija, Francija, Hrvaška, Irska, Italija, Litva, Latvija, Poljska, Portugalska in Slovaška);
- družabne in prostočasne dejavnosti (Češka, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Latvija, Malta in Slovenija);
- izobraževalne dejavnosti in usposabljanje/programi za pridobivanje znanj in spretnosti (Francija, Grčija, Hrvaška, Malta, Poljska in Slovenija);
- zagotavljanje pravnih storitev (Češka, Francija, Hrvaška, Irska, Italija, Litva in Poljska);
- druge spremljevalne dejavnosti (Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Španija, Finska, Francija, Grčija, Italija, Luksemburg, Malta, Poljska in Slovenija), vključno s storitvami osebne podpore, oskrbo odraslih, socialnim prevozom, podporo za dostop do pravic in učno podporo.

²¹ <https://www.cpas.lalouviere.be/les-magasins-citoyens>.

²² Mesto in občina v severovzhodni Grčiji.

Slika 6. Vrste spremljevalnih ukrepov, izvedenih v letu 2019 (n=22)

OP II – socialno vključevanje

Tako kot v preteklih letih so države članice, vključene v program OP II²³ (Nemčija, Danska, Nizozemska in Švedska), izvedle ukrepe za socialno vključevanje.

V Nemčiji je bila glavna dejavnost namenjena doseganju novoprispelih odraslih in brezdomcev ter izboljšanju njihovega dostopa do svetovanja in ukrepov podpore. Nemčija je na tem področju že preseгла različne cilje. Skoraj 90 % novoprispelih odraslih in brezdomcev, ki so sodelovali v dejavnostih socialnega vključevanja v letu 2019, je pozneje izkoristilo socialne storitve (v primerjavi s ciljem 70 %²⁴), v skladu s povezovalno vlogo FEAD pri širšem socialnem vključevanju. Do leta 2019 je bilo svetovanje zagotovljeno skupno 26 830 brezdomcem in osebam, ki jim grozi brezdomstvo, kar že za 25 % presega specifični cilj programa. Dober napredek je bil dosežen tudi v zvezi z doseganjem novoprispelih vrtčevskih (predšolskih) otrok (16 674) in njihovih staršev (19 113)²⁵. Zato bi moral biti cilj, da se do leta 2020 doseže 19 700 otrok in staršev, kot je določen v OP, dosegljiv.

Na Danskem so se pogoji za brezdomce, tudi tiste iz drugih držav EU z dovoljenjem za prebivanje na Danskem, izboljšali zaradi dostopa do zavetišč in socialnih delavcev. Na podlagi dejavnosti na terenu so te osebe pridobile začasno nastanitev in opremo za shranjevanje, udeležile so se lahko družabnih dogodkov in programov, ki naj bi jim pomagali k lažji zaposljivosti. V obdobju 2014–2019 so te dejavnosti koristile skupno 2 169 posameznikom, kar že za 55 % presega ciljno število 1 400, določeno za programsko obdobje 2014–2020.

Na Nizozemskem se je v letu 2019 nadaljeval projekt „Elderly in the neighbourhood“ (Starejši v sosedstvu), v katerem je sodelovalo 581 udeležencev. To je bilo manj kot v letih 2018 in 2017. Projekt je namenjen zmanjšanju socialne izključenosti med prikrajšanimi

²³ To pomeni države članice, ki izvajajo „operativni program socialnega vključevanja najbolj ogroženih oseb“ (imenovan tudi „OP II“), ki podpira aktivnosti zunaj aktivnih ukrepov na trgu dela in obsega nefinančno in nematerialno pomoč z namenom socialnega vključevanja najbolj ogroženih oseb.

²⁴ Ta cilj je bil določen v operativnem programu in se nanaša na celotno trajanje programa.

²⁵ Starih od 2–3 do 6–7 let, čeprav se ta starostni razpon lahko razlikuje glede na okvir države članice in starost za vstop v predšolsko varstvo in vzgojo.

starejšimi. Vsi udeleženci so bili starejši od 65 let. Skupno število udeležencev v obdobju 2014–2019 je znašalo 2 855 oziroma 57 % splošnega cilja (5 000). Čeprav je ob trenutnem tempu cilj za leto 2020 še vedno nekoliko oddaljen, je bil eden od glavnih rezultatov, da je bilo po enem letu izvajanja programa približno 81 % doseženih starejših še vedno vključenih, 45 % jih je navedlo, da so razširili svoje socialne mreže, 63 % pa jih je okrepilo svoja digitalna in finančna znanja in spretnosti. Leta 2019 je imela približno tretjina udeležencev migrantsko ozadje. Za premostitev jezikovnih ovir so bili zaposleni uslužbenci s posebnim jezikovnim znanjem.

Programi socialnega vključevanja na Švedskem zajemajo dve vrsti podpore: promocijo zdravja in zagotavljanje osnovnih informacij o švedski družbi, namenjeni pa so bili ogroženim iz drugih držav EU ali EGP. Glavne ciljne skupine so brezdomci (ali ljudje, ki jim grozi brezdomstvo), migranti, osebe tujega rodu, pripadniki manjšin in ženske. Doslej je program dosegel 2 674 ljudi, med njimi 658 ljudi leta 2019. Delež posameznikov, ki jih je dosegel OP in ki trdijo, da imajo boljše pogoje za skrb za zdravje in osebno nego, se je povečal z 38 % v letu 2016 na 70 % v letu 2019. Delež posameznikov, ki so trdili, da so prejeli podporo ali pomoč, se je stalno povečeval– s 43 % leta 2016 na 93 % leta 2019. To precej presega ciljni 40-odstotni delež za oba zadevna kazalnika.

Ovire pri izvajanju

O ovirah pri izvajanju je poročalo 17 držav članic. Večina teh sporočenih izzivov se je nanašala na časovnico in zamude pri zagotavljanju pomoči (Belgija, Bolgarija, Češka, Danska, Francija, Grčija, Poljska, Portugalska in Romunija). Nekatere zamude so nastale neposredno zaradi težav pri javnem naročanju v prejšnjem letu (glej npr. Romunijo v nadaljevanju). Drugi izzivi so bili povezani z naslednjimi težavami:

- logistiko, npr. neskladnost z načeli racionalnega upravljanja zalog– „prvi noter, prvi ven“ (Belgija, Estonija, Hrvaška, Latvija, Poljska in Portugalska);
- končnimi prejemniki, npr. neozaveščenost, težave pri doseganju končnih prejemnikov (Hrvaška, Nizozemska, Poljska, Švedska in Slovaška);
- spremljanjem in ocenjevanjem (Italija, Malta, Romunija in Švedska), npr. težave pri zbiranju podatkov od končnih prejemnikov in nov sistem spremljanja v izgradnji (v Italiji);
- pomanjkanjem zmogljivosti partnerskih organizacij (Danska, Madžarska, Italija in Poljska) in
- pravnimi težavami, ki so večinoma povezane z javnim naročanjem pomoči (Bolgarija, Nizozemska, Portugalska in Romunija).

Samo Danska je poročala o „pomanjkanju zmogljivosti organov upravljanja“ kot oviri za izvajanje. Romunija leta 2019 še vedno ni mogla rešiti svojih izzivov glede izvajanja in zamud pri naročanju zaradi več pritožb, ki so jih vložili zavrnjeni ponudniki. Poleg tega romunsko ministrstvo za izobraževanje ni predložilo nobenih zahtev za financiranje šolskih potrebščin. Tako že tretje leto zapored ni bilo mogoče razdeliti hrane ali materialne pomoči. Ministrstvo za evropske sklade (organ upravljanja FEAD v Romuniji) poskuša pomagati rešiti težavo v naslednjem poročevalskem obdobju.

Tako kot v preteklih letih sta prožnost FEAD ter tesno sodelovanje med organi upravljanja in partnerskimi organizacijami državam pomagala, da so se uspešno spopadle s številnimi od teh ovir. V nekaterih državah članicah (kot so Italija, Irska in

Francija) so se organi upravljanja redno srečevali s partnerskimi organizacijami in ustreznimi deležniki, da so razpravljali o izvajanju programa in nudili podporo pri izvajanju.

Splošna načela

V členu 5 uredbe o FEAD so opredeljena načela, ki jih je treba uporabljati pri vseh vidikih načrtovanja in izvajanja sklada. Ta vključujejo dopolnjevanje financiranja, enakost spolov, preprečevanje diskriminacije, preprečevanje nastajanja odpadne hrane, uravnoteženo prehrano, javno zdravje ter okoljske in podnebne vidike. Države članice bi morale upoštevati ta načela in o njih poročati v svojih letnih poročilih o izvajanju.

Države članic poročajo o tem, kako upoštevajo ta splošna načela.

Načelo dopolnjevanja upoštevajo tako, da se usklajujejo z drugimi instrumenti financiranja, da se izognejo dvojnemu financiranju in povečajo obseg pomoči. V Estoniji agencija Statistics Estonia²⁶ zbira in predstavlja preglede prekrivanja udeležencev v ukrepih ESS in prejemnikov pomoči v hrani prek programa FEAD. Malta sestavlja podroben seznam projektov v okviru ESS, ki dopolnjujejo program FEAD. Obenem Malta pregleduje prijave, prejete prek Sklada za azil, migracije in vključevanje, da bi preprečila dvojno financiranje in zagotovila dopolnjevanje med slednjim in programom FEAD. Na Portugalskem isti organ upravljanja nadzoruje tako program FEAD kot tudi OP ESS za socialno vključevanje in zaposlovanje, saj se oba sklada dopolnjujeta. Na Slovaškem se z dejavnostmi FEAD ugotavljajo potrebe končnih prejemnikov, ki so nato izpolnjujejo z dolgoročnejsimi rešitvami prek drugih skladov, in sicer dejavnostmi socialnega vključevanja, financiranimi z ESS. V Italiji se izvaja ukrep v podporo brezdomcem s celostnim pristopom z ESS, katerega namen je poleg materialne pomoči zagotoviti tudi dolgoročnejšo podporo za socialno vključevanje.

Vse države članice poročajo o skladnosti z načelom enakosti spolov in politikami za preprečevanje diskriminacije. Večina držav članic je določila objektivna merila za upravičenost, tj. posameznikov socialno-ekonomski status, za določitev ciljne skupine in končnih prejemnikov, s čimer se na vseh ravneh razdeljevanja pomoči preprečuje diskriminacija. Nekatere učinkovite prakse, ki so bile uporabljene v letu 2018, so se nadaljevale v letu 2019. Nemčija razdeljuje informativne preglede v zvezi s spoloma, ki jih partnerske organizacije uporabljajo kot smernice pri izvajanju ukrepov FEAD in zagotavljanju enakosti spolov. Nizozemska sodeluje z združenjem, ki zastopa starejše osebe z migrantskim ozadjem, da bi njen pristop ostal vključujoč. Poljska zagotavlja hrano in spremljevalne ukrepe za zadovoljevanje potreb različnih skupin, tj. starejših ljudi, nosečnic, brezdomcev ali invalidov. Čeprav se Švedska usmerja tako na moške kot tudi ženske, se še posebno osredotoča na zdravje žensk. Slovaška zagotavlja, da so med zaposlenimi v partnerskih organizacijah zastopani tako moški kot tudi ženske.

Številne države članice so navedle, da razdeljujejo raznoliko in prehransko uravnoteženo hrano. V večini primerov so strokovnjaki za prehrano ali ustrezna ministrstva (npr. ministrstvo za zdravje v Bolgariji ter ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v Sloveniji) pomagali pri pripravi paketov hrane. Italija izbira proizvode ob upoštevanju potrebe po zadostnem vnosu beljakovin in ogljikovih hidratov, ki je značilen za sredozemsko prehrano. Na Portugalskem se s paketi hrane prizadeva zadostiti 50 % potreb končnih prejemnikov po energiji in hranilih, paketi pa vključujejo dnevne obroke vsake od sedmih skupin živil, kot so določene v *prehranskem kolesu*²⁷.

²⁶ Statistics Estonia je vladna agencija, odgovorna za pripravo uradnih statistik.

²⁷ Prehransko kolo so smernice zdravega prehranjevanja, vezane na prehranski vzorec. Za več informacij glej <http://www.fao.org/nutrition/education/food-dietary-guidelines/regions/countries/Portugal/en>.

Vse države članice zagotavljajo, da razdeljena hrana ustreza nacionalnim varnostnim in zdravstvenim standardom. Poleg tega se kakovost hrane pogosto preverja. Številne države članice še dodatno podpirajo zdravje končnih prejemnikov s spremljevalnimi ukrepi, ki spodbujajo zdrav življenjski slog.

Da bi omejili nastajanje odpadne hrane, so v pakete hrane vključeni proizvodi z daljšim rokom uporabnosti. Upošteva se tudi zmogljivost skladišč za shranjevanje. Ciper na primer načrtuje razdeljevanje zajtrkov na podlagi ocenjenega števila ljudi, ki jih prejema, da bi preprečil nastajanje odpadne hrane. Dodaten način za preprečevanje odpadne hrane je zbiranje in razdeljevanje presežkov hrane.

Večina držav članic v svojih letnih poročilih o izvajanju poročila, da so izvedle okolju prijazne ukrepe. V Franciji morajo na primer ponudniki zagotoviti podatke o emisijah CO₂. Madžarska si prizadeva zmanjšati emisije pri prevozu hrane tako, da tople obroke zapakira v toplotno odporne plastične posode in zbira rabljene posode. V Luksemburgu se lahko partnerske organizacije prijavijo za oznako kakovosti „SuperDrecksKëscht fir Betriber“, ki potrjuje zavezanost organizacije okolju. Kot je že bilo navedeno v poročilu za leto 2018, Češka uporablja okolju prijazne proizvode in spodbuja uporabo recikliranega materiala (npr. rollice toaletnega papirja, izdelane iz 100 % recikliranega papirja).

Ocenjevanja

V letu 2019 je v vsaj sedmih državah članicah (v Belgiji, Bolgariji, na Češkem, v Nemčiji, Franciji, na Poljskem²⁸ in Portugalskem) potekalo ocenjevanje dejavnosti FEAD. Pri večini teh ocenjevanj je bil poudarek na oceni napredka, ki so ga zaradi teh dejavnosti dosegli programi FEAD, večina ocen pa je bila pozitivnih. Bolgarija je v letu 2019 izvedla dve ocenjevanji, ki sta pokazali, da je razdeljevanje toplih obrokov in osnovnih dobrin doseglo najranljivejše skupine. S povečanjem financiranja za razdeljevanje toplih obrokov se je še povečalo število končnih prejemnikov (glej okvir 2 v nadaljevanju)²⁹. Avstrija je tako kot v preteklih letih zbirala povratne informacije o pomoči na podlagi vprašalnika; 99 % anketirancev je bilo zelo zadovoljnih ali zadovoljnih s šolskim začetnim paketom, splošneje pa tudi z ukrepom, ki se je izvajal prek operativnega programa FEAD.

Nekatera ocenjevanja zagotavljajo koristna priporočila glede programskega obdobja 2021–2027. Z ocenjevanjem, izvedenim v Belgiji, se med drugim priporočajo standardizacija postopkov za opredelitev najbolj prikrajšanih skupin, boljše usklajevanje naročanja in dostave ter večja preglednost in poenostavitev. Francija je prek splošnega inšpektorata za socialne zadeve pripravila poročilo o boju proti neustrezni prehranski varnosti³⁰. V poročilu so izpostavljeni izzivi, ki obstajajo pri izvajanju programa FEAD, zlasti glede sistema razdeljevanja ter podpore prostovoljnimi delavcem in organizacijam. V njem je bilo predvideno tudi posvetovanje med deležniki o novem programskega obdobju, ki pa je bilo spričo krize zaradi COVID-19 začasno odloženo.

Okvir 2. Dejavnosti ocenjevanja v Nemčiji in Bolgariji

Nemčija je izvedla ocenjevanje programa FEAD, ki zajema vse vidike njegovega izvajanja. Kot kažejo podatki iz spremljanja, so bili vsi cilji preseženi, ugotovitve iz ocenjevanja pa so prav tako obetavne. Ocenjevanje kaže, da ukrepi FEAD očitno res pomagajo prikrajšanim

²⁸ <https://www.gov.pl/attachment/4c5afb14-e765-4181-ae72-bf19c437b29e>; <https://www.gov.pl/web/rodzina/informacja-i-komunikacja>).

²⁹ <https://asp.government.bg/bg/deynosti/operativna-programa-za-hrani/operativna-programa-za-hrani-2014-2020/dobri-praktiki-i-spodelyane-na-opit>.

³⁰ <https://www.igas.gouv.fr/IMG/pdf/2019-069R-P.pdf>.

skupinam, da lahko redno dostopajo do storitev. Z intenzivnim terenskim delom lahko posamezniki, ki bi bili sicer izključeni, dostopajo do obstoječih storitev. Številke kažejo, da se komunikacija med ljudmi, ki iščejo pomoč ali svetovanje, in organizacijami, ki zagotavljajo take storitve, izboljšuje, povečuje pa se tudi število ljudi, ki dostopajo do teh storitev. Ocenjevanje je bilo dopolnjeno s študijami primerov projektov. V okviru tega ocenjevanja so bili z različnimi deležniki opravljeni razgovori o napredku in rezultatih. Podrobnejše informacije o ocenjevanju bodo objavljene v letu 2020³¹.

Z zunanjim ocenjevanjem programa FEAD v Bolgariji je bilo ugotovljeno naslednje: (i) z razdeljevanjem paketov hrane posameznikom z velikim tveganjem revščine se širi obseg programov socialne podpore v državi; (ii) dokazov o nepotrebnem upravnem bremenu ni, (iii) primanjkuje sredstev za kritje upravnih in prevoznih stroškov ter stroškov skladiščenja; (iv) opredeljevanje ciljnih skupin ter ponujena podpora in spremljevalni ukrepi so ustrezni; (v) program FEAD je skladen in dopolnjuje druge nacionalne programe financiranja, npr. sklad za socialno zaščito, in druge politike, ki v državi zagotavljajo socialne prejemke, in (vi) program FEAD povečuje vrednost sedanjih nacionalnih programov, ki podpirajo javne jedilnice.

5. SKLEPI

Slika, ki izhaja iz analize podatkov spremljanja in letnih poročil o izvajanju za leto 2019, je na splošno podobna poročilom iz leta 2018.

Finančne obveznosti na podlagi programa FEAD so v letu 2019 znašale 608 milijonov EUR in bile tako tik pod povprečjem za obdobje 2016–2018. Kumulativni predvideni odhodki za obdobje 2014–2019 so znašali skoraj 3 340 milijonov EUR oziroma 74 % skupnih sredstev programov (financiranje EU in nacionalno sofinanciranje). Plačila upravičencem so se v letu 2019 nekoliko zmanjšala. Nasprotno pa so se zahtevki za plačilo, ki so jih predložile države članice, znatno povečali, pri čemer so vmesna plačila Komisije do 31. decembra 2019 preseгла 38 % skupnih dodeljenih sredstev za obdobje 2014–2020 (25 % do konca leta 2018). Tako se zdi, da je finančno izvajanje FEAD na splošno skladno z načrti.

Večina držav članic je nadaljevala ustaljeno preteklo prakso pri zagotavljanju in dosegla dober napredek pri uresničevanju svojih ciljev. Leta 2019 je 26 držav članic uspešno zagotavljalo pomoč FEAD. Pomoč v hrani se je v primerjavi s preteklim letom nekoliko zmanjšala, razdeljevanje osnovne materialne pomoči pa se je še naprej povečevalo, pri čemer je bilo v letu 2019 razdeljenih 42 % več pomoči kot leta 2018. Italija je leta 2019 prvič razdeljevala osnovno materialno pomoč. Kljub temu pa so nekatere težave pri izvajanju še vedno prisotne, predvsem zamude ter izzivi v zvezi z logistiko, pravnimi vidiki, doseganjem ciljnih skupin, spremljanjem in ocenjevanjem ter pomanjkanjem zmogljivosti partnerskih organizacij. Večini držav članic je zaradi sodelovanja s partnerskimi organizacijami in drugimi deležniki uspelo rešiti te težave, čeprav so bile včasih potrebne spremembe programov. Romunija pa kljub pozornemu spremljanju Komisije zaradi institucionalnih sprememb in nenehnih težav pri javnem naročanju leta 2019 ni zagotavljala pomoči. Združeno kraljestvo se je umaknilo iz operativnega programa za pomoč v hrani in/ali osnovno materialno pomoč.

³¹ Končno poročilo (o spremljanju in ocenjevanju) je mogoče prenesti tu: https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Internationales/ehap-abschlussbericht.pdf?__blob=publicationFile&v=1.

Po ocenah je podpora FEAD leta 2019 prejelo več kot 12,5 milijona ljudi. Podpora FEAD se je z leti izkazala za stabilno. Pomoč v hrani je še naprej najpogostejša vrsta pomoči. Več kot 12,2 milijona posameznikov (93 % skupnega števila končnih prejemnikov) je leta 2019 prejelo pomoč v hrani, približno 832 000 (6 %) pa osnovno materialno pomoč, medtem ko jih je skoraj 30 000 sodelovalo v programih socialnega vključevanja (OP II FEAD). Ženske podobno kot v preteklih letih predstavljajo 49 % vseh končnih prejemnikov. Otroci predstavljajo približno 30 % prejemnikov podpore, brezdomci 7 %, invalidi pa 5 %. Po ocenah je bilo 10 % tistih, ki so prejeli podporo, migrantov, oseb tujega rodu ali pripadnikov manjšine, 8 % pa oseb, starih 65 let ali več.

Tako kot v preteklih letih poročila kažejo, da je bila prožnost FEAD ključna za njegovo uspešno in učinkovito izvajanje. Zelo pomembna je bila vloga partnerskih organizacij pri poznavanju ciljnih skupin in delu na terenu. FEAD pa je partnerskim organizacijam pomagal, da so postale učinkovitejše, tudi v smislu časa razdeljevanja in institucionalnega sodelovanja. Številne zamude v programih so bile posledica ovir pri javnem naročanju v preteklih letih. Poleg tega so lahko države članice in partnerske organizacije preusmerile ciljne skupine k ustreznim dolgoročajšim storitvam, kar je bilo ključno za vzpostavitev odnosov vzajemnega zaupanja s končnimi prejemniki.

Spremljevalni ukrepi so postali vse bolj uveljavljeni in raznoliki. Po podatkih iz letnih poročil držav članic o izvajanju so vse države članice, ki so leta 2019 izvajale OP I v okviru FEAD, zagotovile spremljevalne ukrepe. Najpogostejša vrsta spremljevalnih ukrepov so bile še vedno izobraževalne dejavnosti za promocijo zdrave prehrane/kuharske delavnice, sledila pa sta preusmerjanje na ustrezne storitve in svetovanje o upravljanju družinskega proračuna. Številne države članice izvajajo tudi druge dejavnosti, prilagojene njihovim lastnim potrebam. Na splošno se je oblikoval raznolik nabor dobrih praks.

Države članice na splošno poročajo, da so upoštevale splošna načela. Vse so zagotovile, da je bila pomoč enako dostopna moškim in ženskam, večina pa jih je poudarila, da ni bilo diskriminacije na podlagi spola, rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Nekaterne države članice so si prizadevale zagotoviti, da je vsebina paketov hrane FEAD ustrezala zahtevam partnerskih organizacij in končnih prejemnikov, da bi se preprečilo nastajanje odpadne hrane. Države članice so si prizadevale v čim večji meri zagotoviti raznoliko in prehransko uravnoteženo hrano, pozornost pa so namenile tudi shranjevanju in pravočasnemu razdeljevanju ter uporabi recikliranih materialov. Ti vidiki pomagajo spodbujati javno zdravje in izpolnjujejo cilje varstva podnebja in okolja.

Po obdobju, zajetem v tem poročilu, je v letu 2020 izbruh pandemije COVID-19 znatno spremenil okoliščine, v katerih deluje program FEAD. Gospodarska in socialna kriza, ki je sledila, je nesorazmerno prizadela določene prikrajšane skupine in posameznike, tudi najbolj ogrožene. Nove skupine posameznikov, ki so bile prej v ranljivem položaju, so se znašle v okoliščinah revščine in socialne izključenosti. Socialne omejitve, ki so bile uvedene za reševanje izrednih zdravstvenih razmer, so spremenile način delovanja organizacij, ki razdeljujejo hrano in materialno pomoč.

V odziv na trenutno krizo je bila uredba o FEAD v letih 2020 in 2021 dvakrat spremenjena v okviru pobud CRII, CRII+ in REACT-EU, da bi se še pred novim programskim obdobjem zagotovila trdnjša podpora in olajšalo izvajanje programa.

FEAD za obdobje 2014–2020 se počasi izteka, oblikujeta pa se že prihodnja ureditev in upravljanje novega sklada. V obdobju 2021–2027 bo FEAD postal sestavni del sklada ESS+, s čimer se bo še okrepila pozornost, ki se namenja reševanju najhujših oblik revščine v

okviru širših strategij in financiranja socialnega vključevanja. Programi ESS+ bodo ključni pri podpiranju gospodarskega in socialnega okrevanja po koronavirusni pandemiji ter spodbujanju pravičnega prehoda na podnebno nevtrarno gospodarstvo v skladu s cilji evropskega zelenega dogovora³² in v kombinaciji s Skladom za pravični prehod³³. Poleg tega bo to ključen program za uresničevanje evropskega stebra socialnih pravic³⁴.

³² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf.

³³ https://ec.europa.eu/regional_policy/sl/newsroom/news/2020/01/14-01-2020-financing-the-green-transition-the-european-green-deal-investment-plan-and-just-transition-mechanism.

³⁴ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sl&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9524>.